

Memorandum 2024 voor het beleid in

Zedelgem

“t En regent niet, het zevent in dit land in de klem van het verleden”¹

De titel wil het omgekeerde zeggen van wat er staat, wie het verleden niet eert, miskent of misbruikt, kent het heden niet en verliest de toekomst. Erfgoed is een middel om het verleden te eren, het raakt ons allen. Het vertegenwoordigt waarde in meervoud, zowel esthetisch, historisch, cultureel, economisch, emotioneel als spiritueel. Als getuigenis uit het verleden, biedt ons patrimonium inzicht in de totstandkoming van het heden. Zo geeft het vorm aan de geschiedenis en identiteit van mensen en gemeenschappen, verbindt het de samenleving en reikt het ankerpunten aan in een wereld in constante evolutie. Een goede zorg voor erfgoed, in een geest van gedeelde verantwoordelijkheid en duurzame ontwikkeling, is onze morele plicht aan de toekomstige generaties. Het lokale erfgoed in Zedelgem wordt bedreigd, herhaalde malen hebben wij moeten vaststellen dat waardevolle landschappen en monumenten op de lijst van erfgoed Zedelgem, verkwanseld werden of met de grond gelijkgemaakt. Om die redenen wenst de Heemkundige Kring Pastoor Ronse een memorandum op te stellen met het oog op de volgende beleidsperiode. Hierbij is het belangrijk om erfgoed niet te beschouwen als een restbevoegdheid...maar als een volwaardige bevoegdheid waarvoor een missie en visie dient uitgewerkt aan de hand van een concreet meerjarenplan met een bijzondere aandacht voor het Archief Zedelgem en de erfgoedcel.

Wat verstaan wij onder erfgoed en welk erfgoed zouden wij beschermd willen zien:

a) Onroerend erfgoed

¹ Hugo Claus, *Het teken van de hamster*, 1979; Guido Gezelle, *Rijmsnoer, Tranen*, 1897.

Het betreft onroerende goederen die tot stand zijn gekomen door de mens, door de natuur of door beiden samen en dat één of meerdere erfgoedwaarden bezit. Het gaat zowel over bouwwerken gemaakt of aangelegd door de mens en dus met een duidelijke 'culturele' stempel, als over meer spontane, door 'natuurlijke' processen ontstane elementen.

Zedelgem kent klein bouwkundig erfgoed zoals kapellen², kruisen, graftekens, maar ook grotere bouwwerken zoals kerken, industriële panden, een station, hoeven, woonhuizen, kastelen en kloostercomplexen. Ook kasseiwegen, tuinen en parken, dreefbeplantingen, boomgaarden en individuele bomen, vaak op een specifieke plaats aangeplant, kunnen monumenten zijn.

Zedelgem kent een imposante lijst van onroerend erfgoed, een zogenaamd erfgoedwaarderingplan, daaraan zijn echter weinig of geen rechtsgevolgen gekoppeld. In maart 2022 vroeg de Heemkundige Kring van Zedelgem aan de gemeente welke plannen men had met het beschermen van erfgoed en om duidelijk te maken wat nu wel en niet beschermd zou zijn in de toekomst. Er werd snel en degelijk geantwoord dat in deze fase (maart 2022) onder begeleiding van een jurist verschillende pistes bekeken werden (stedenbouwkundige verordening, RUP, onroerend erfgoedgemeente). Daarnaast wilde de gemeente hier voor de eigenaars van erfgoedpanden ook een financiële tegemoetkoming tegenover plaatsen. Hiervoor moest de budgettaire impact nog worden scherp gesteld. De gemeente wenste dit plan dan ook pas voor te stellen (aan eigenaars en het ruime publiek) wanneer de beleidsvorming is afgerond en er op deze beide vlakken duidelijkheid is zodat het plan niet meer vragen oproept dan antwoorden geeft. Dit plan is hoogdringend, de verwachtingen zijn hoog...³

Lijst van onroerend erfgoed Zedelgem:

https://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_onroerend_erfgoed_in_Zedelgem

b) Dorpsgezichten

Een dorpsgezicht is een geheel van onroerende goederen met omgevende elementen zoals beplantingen, omheiningen, waterlopen, bruggen, wegen, straten en pleinen, dat één of meerdere erfgoedwaarden bezit.

² Hiervan bestaat een inventaris die echter bijgewerkt moet worden. Enige jaren terug -2019- (<https://www.zedelgem.be/sites/default/files/2020-10/Magazine%20definitief.pdf>) heeft een enthousiaste groep medewerkers alle kapellen nogmaals in kaart gebracht voor de gemeente, tot voor kort zonder verder resultaat, sinds de eerste officieuze versie van dit memorandum kwam er toch enig schot in.

³ Het openbaar onderzoek n.a.v. de vaststelling van de inventaris bouwkundig erfgoed in de provincie West-Vlaanderen werd eind juni 2023 afgerond, wij wachten verder af...

Een voorbeeld van een dorpsgezicht is het dorpsgezicht van Loppem, een historisch centrum. Bij het bepalen van een dorpsgezicht is het belangrijk wat er deel van uitmaakt, kerken, begraafplaatsen, marktpleinen, hekwerken, grachten en bomen kunnen er allemaal deel van uitmaken en samen een waardevol ensemble vormen. Het geheel is daarbij meer dan de som van de delen.

c) Cultuurhistorische landschappen

Een landschap is een deel van het grondgebied dat tot stand is gekomen door de mens, door de natuur of door beide samen. Vanuit deze definitie kun je heel Vlaanderen als een landschap beschouwen. Maar niet elk landschap is vanuit erfgoedstandpunt even waardevol.

Het Onroerenderfgoeddecreet gebruikt daarom het begrip ‘cultuurhistorisch landschap’: een begrensde grondoppervlakte met een geringe dichtheid van bebouwing en een onderlinge samenhang, van algemeen belang door de erfgoedwaarde. Het gaat soms om landschappen die uitdrukkelijk aangelegd zijn door de mens en dus een duidelijke culturele stempel dragen, zie bijvoorbeeld het **Vloethemveld**. Meestal gaat het echter om een dynamische wisselwerking tussen de mens en de natuur zoals ingerichte riviervalleien of bosgebieden⁴.

Regelgeving Vlaanderen:

<https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/20267>

Het Vloethemveld en het domein van het kasteel van Loppem behoren tot de erkende historische landschappen van Zedelgem. Er blijven echter ander mogelijkheden over, aansluitend bij het kasteeldomein in Loppem is er **het domein van de Rode Poort** (Hof van Breda) dat in feite één geheel vormt met het kasteeldomein, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/135168>.

Er is verder de vallei van de **Moubeke**, het domein **Doeveren-Merkemveld-Baesveld**, het **Krakkeveld** en **het Plaisierbos** te Veldegem, de kasteeldomeinen **Ter Mote** te Loppem, **Litterveld** in Aartrijke en **Ter Loo** in Loppem... Er zijn echter ook landschappen die onmiddellijk bedreigd worden, denken we maar aan de Lac van Loppem en de Kerkebeekvallei aan de Leliestraat.

4 Of nog wateringen, bolle akkers of kasteeldomeinen

d) Immaterieel erfgoed

Het betreft levend erfgoed zoals gewoonten, kennis en praktijken die wij willen doorgeven aan toekomstige generaties, daaronder literatuur, volksverhalen, reuzen, kermissen, rituelen, feesten, enz., Uiteraard mag het niet de bedoeling zijn alles en nog wat tot volkskunst en erfgoed te verheffen....

Vlaamse reuzen zijn in Vlaanderen, ook in Frans Vlaanderen overal te vinden en getuigen van een eeuwenoude verbondenheid van het Vlaamse verleden.

[https://top.vlaanderen/folklore/de-vlaamse-reuzen/;](https://top.vlaanderen/folklore/de-vlaamse-reuzen/)

De Zedelgense reuzen verdienen eveneens een bijzondere bescherming en waarom daaraan geen jumelage verbinden met een gemeente uit Frans Vlaanderen en daaraan al dan niet gekoppeld een tijdelijke uitwisseling van reuzen? Een voorbeeld van een dergelijk geslaagd bovenlokaal cultureel evenement boordevol immaterieel erfgoed was de uitnodiging van de reuzen van Lier van die van de Turnhout voor een "gesprek " en tijdens de apotheose op het marktplein op zondag 8 oktober 2023 kwam het tot een amoureuze tête à tête tussen de Lierse "Vantjezieuieteke en de Turnhoutse pastoorsmeid...

Zie ook <https://maisonsdesgeants.be/>

Meerdere reuzen of stoeten/processies met reuzen zijn door Unesco erkend als immaterieel erfgoed.

e) Concrete voorstellen:

- 1) De HKPR werkt nauw samen met het Archief Zedelgem. Wij vragen om voor het Archief een strategisch meerjarenprogramma uit te werken samen met de bevoegde schepen. In dit programma wordt rekening gehouden met de diverse aandachtspunten aangehaald hierboven. Dit in functie van de missie en de visie uitgewerkt door de Gemeente met het Archief over de rol en de waarde van het Zedelgems erfgoed, met advies van de erfgoedcel. De uitbouw van het Archief tot een volwaardig lokaal-historisch documentatiecentrum staat daarbij centraal.
- 2) De opmaak van een fotografische inventarisatie van het Zedelgems erfgoed, met inspraak van de bevolking over het bekomen resultaat
- 3) De bewaring van ons erfgoed samen verzekeren, op alle beleidsniveaus: gemeente, provincie, gemeenschap en federaal. Samenwerking tussen die verschillende niveaus dringt

zich op, tussen steden en dorpen en met de Vlaamse Gemeenschap en daar waar nodig met de federale overheid. Een mooi voorbeeld is de samenwerking rond de Kerkebeek, de uitbreiding en toepasselijkheid voor andere waterlopen dringt zich op

- 4) De opmaak van een inventaris van de kapellen en het opstarten van de procedure voor de bescherming van de waardevolle kapellen, uitvoering van de door de werkgroep in 2020 gesuggereerde werken ter bewaring van dit erfgoed, de uitgave van een aangepaste folder van de kapellen in Zedelgem
- 5) De inventarisatie starten samen met het Regionaal Landschap Houtland van waardevolle en/of historische bomen en struiken, denk bijvoorbeeld aan vrijheidsbomen, welkomstlindes, boomgaarden, kapelbomen of (gevlochten) hagen als erfafsluiting (bocagelandschap)
- 6) De opmaak van een (beperkte) lijst van beschermde monumenten, cultuurhistorische landschappen en dorpsgezichten met effectieve rechtsgevolgen die de huidige lijst van onroerend erfgoed Zedelgem komt versterken
- 7) Een actieplan voor het immaterieel erfgoed
- 8) Een pakket bevoegdheid voor cultuur én erfgoed én bibliotheek, dus de schepen bevoegd voor cultuur is ook bevoegd voor erfgoed en voor bibliotheek